

Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»
Національна спілка краєзнавців України
(Переяславський міський осередок)

ОСОБИСТІТЬ У ЛОКАЛЬНОМУ ІСТОРИЧНОМУ ПРОСТОРІ: ПЕРЕЯСЛАВЩИНА

Матеріали круглого столу
«КРАЄЗНАВСТВО ПЕРЕЯСЛАВЩИНИ:
ДОСЛІДЖЕННЯ, ПРОБЛЕМИ, ПОСТАТІ»
15 жовтня 2020 р., м. Переяслав

Переяслав – Кам'янець-Подільський
2020

УДК 94:908(477.41-21)(092)(082)
О 75

**Особистість у локальному історичному просторі:
Переяславщина:** матеріали круг. ст. «Краєзнавство Переяславщини: дослідження, проблеми, постаті», м. Переяслав, 15 жовт. 2020 р. / упоряд.: О. А. Горбовий, Т. Ю. Нагайко. Переяслав – Кам’янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. 124 с. (Серія «Краєзнавча бібліотека Переяславщини»; вип. 16).

Редакційна колегія:

Вовкодав С. М., к.і.н. Горбовий О. А., к.і.н., проф. Колибенко О. В.,
к.і.н., доц. Лукашевич О. М., Нагайко К. М., к.і.н. Нагайко Т. Ю.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»
(протокол № 3 від 25 вересня 2020 р.)*

До збірки включено матеріали доповідей круглого столу «Краєзнавство Переяславщини: дослідження, проблеми, постаті», що відбувся 15 жовтня 2020 р. у межах програми ІХ Всеукраїнського історико-культурологічного форуму «Сікорські читання» та виконання науково-дослідної роботи «Історія Переяславщини: антропо-аксіологічні виміри» (державний реєстраційний номер: 0119U103364).

ISBN 978-617-7887-59-0

© Національний історико-етнографічний
заповідник «Переяслав», 2020.
© Автори публікацій, 2020.

ЗМІСТ

Вступ	6
<i>Світлана Авраменко</i> . Внесок Олени Іванівни Юзвікової у краєзнавчі дослідження Переяславщини	9
<i>Владислав Безпалько, Іван Кузьмінський</i> . Життєпис Дмитра Ігнатовича Фіялковського, переписувача Переяславського списку «Музичної Граматики»	13
<i>Валентина Білоусько, Галина Бузян</i> . Андрій Володимирович Стороженко – визначний дослідник історії Переяславщини	17
<i>Віта Бова</i> . Студентське життя братів Осипа та Федора Бодянських у Переяславі: просопографічний контекст	21
<i>Галина Бузян</i> . Микола Іванович Арандаренко – один із перших краєзнавців Переяславщини	24
<i>Євген Букет</i> . Діяльність Гервасія (Линцевського) та Мельхіседека (Значко-Яворського) щодо перепідпорядкування православних парафій Правобережної України	27
<i>Сергій Вовкодав</i> . Дослідження земляних споруд В. Г. Ляскронським у басейні р. Броварка	31
<i>Олександр Горбовий</i> . Постаті затопленої Переяславщини: Почесний громадянин Переяслав-Хмельницького району Сорокова Софія Федорівна (1937 р. н.)	35
<i>Тетяна Грудевич</i> . Видатні постаті в листуванні М. І. Сікорського	38
<i>Микола Губочкін</i> . Кропивнянський полковник Филон Джалалій (Джеджалій): витоки родоводу та ймовірне місце народження	41
<i>Єгор Єгоров</i> . Постать Михайла Івановича Сікорського у документальному кіно та телепередачах	45
<i>Олена Жам</i> . Михайло Ничипорович Єрмольєв: штрихи до біографії	49

<i>Олена Жам, Наталія Заїка.</i> Володимир Федорович Воловик: фотограф, музейник, громадський діяч	55
<i>Наталія Заїка.</i> Просвітянська діяльність Олега Родіоновича Коломійця	59
<i>Анатолій Іваненко.</i> Ще один штрих до історичного портрета переяславського полковника та наказного гетьмана Якимом Сомка	62
<i>Ірина Коваль-Фучило.</i> Соціальні комеморативні практики в розповідях про переселення з зони затоплення (досвід мешканців Переяславщини)	66
<i>Сергій Коженець.</i> Прокіп Мусійович Коженець – доля загиблого воїна	70
<i>Олена Колибенко, Олександр Колибенко.</i> Марія з Мономахів та Гіта Вессекська: жінки в житті Володимира Мономаха	74
<i>Юрій Коржов.</i> Меморіалізація постаті Петра Самутіна в с. Ташань	78
<i>Наталія Костенко, Олена Калінович.</i> Ганна Самутіна: «Талант – це безмірне терпіння...»	82
<i>Андрій Кравцов.</i> До походження роду Бодянських	85
<i>Андрій Кузьменко.</i> Будинок Укоопспілки в Києві – проект переяславця Володимира Заболотного	88
<i>В'ячеслав Лоха.</i> Анатолій Володимирович Таранцов (1913–1987) – професор, геофізик, винахідник, військовий інженер-розвідник, полковник	90
<i>Катерина Нагайко.</i> Стежками Тараса Шевченка: Переяславщина	94
<i>Тарас Нагайко.</i> Ксенофонт Козубенко – історик, філолог, педагог, краєзнавець	99
<i>Ганна Наконечна.</i> Меморіалізація постаті захисника України з Переяславщини Станіслава Зінчика (1975–2014)	103
<i>Наталія Павлик.</i> Психологічні аспекти творчості Т. Г. Шевченка: божественне начало	106

<i>Світлана Пригонюк. Поетичний світ творчої уяви Ірини Кузьмицької .....</i>	109
<i>Наталія Ревега. Юрій Міхновський: від диякона Миколаївської церкви с. Комарівки Переяславського повіту до останнього настоятеля Софії Київської .....</i>	112
<i>Віктор Ткаченко. Зоя Сташук – штрихи до портрету майстрині писанкового розпису .....</i>	115
<i>Ірина Черняк, Олена Калінович. Художнє різьбярство – творче покликання Івана Чередніченка .....</i>	118
<i>Відомості про авторів .....</i>	121

Юрій Коржов
(с. Ташань)

МЕМОРІАЛІЗАЦІЯ ПОСТАТІ ПЕТРА САМУТІНА В С. ТАШАНЬ

Генерального штабу генерал-хорунжий Армії УНР Петро Зотович Самутін (25.11.1896 – 14.09.1982) – військовий і громадський діяч, історик, уродженець с. Ташань Переяславського повіту. Навчався у місцевій цекровно-приходській школі, школі садівництва в Полтаві та Московському сільськогосподарському інституті. 8.08.1915 р. – мобілізований до 5-го запасного артилерійського дивізіону російської імператорської армії. З 15.01.1916 р. по 15.04.1916 р. навчався у Другій київській школі прапорщиків, призначений у 24 Туркестанський артилерійський полк, у складі якого воював у Галичині. 15.01.1917 р. переведений до 15 Шліссельбургського піхотного полку 6-го армійського корпусу Південно-Західного фронту (з 14.05.1917 р. – «полк Вільної України»). Того ж дня підпоручнику П. З. Самутіну присвоєно військове звання «хорунжий». У червні та листопаді був делегатом 2-го та 3-го Всеукраїнських військових з'їздів у Києві.

Брав участь в Польсько-радянській війні. У 1919–1920 рр. інтернований у польських таборях. У квітні-жовтні 1920 р. перебував у складі 6-ї стрілецької дивізії, 7 травня брав участь у звільненні Києва від більшовиків, наприкінці серпня 1920 р. відзначився при обороні м. Замостя, у боях з частинами Першої кінної армії Будьонного. У 1921 р. закінчив курси командирів куренів при штабі 6-ї дивізії. Останнє звання в Армії УНР – сотник. Того ж року П. З. Самутіна призначено начальником розвідки одного з повстанських районів, 17 серпня він був направлений українським повстансько-партизанським штабом із Польщі в Україну для праці в заплілі ворога. З вересня взаємодіяв з отаманом Іваном Савченком-Нагірним у Золотоніському повіті Полтавської губернії. 11.07.1922 р. повернувся до Польщі. У 1924 р. закінчив річні академічні курси при польському Генеральному штабі. У 1920-их рр. проживав у Каліші, Львові, Стрию. З 1928 р. був контрактним старшиною польської армії, служив у 13-му піхотному полку в м. Пултуск. У 1931–1933 рр. навчався у Варшавській Вищій Військовій школі; капітан, потім –

майор Війська польського. З березня по серпень 1939 р. як радник з питань тактики займався побудовою оборонних фортифікаційних споруд у районі м. Пултуск. Брав участь у німецько-польській війні. 17.09.1939 р. у районі м. Грубешів потрапив до німецького полону, як українець, був звільнений. 29.06.1941 р. призначений членом утвореної в м. Кракові воєнно-історичної секції Української Генеральної Ради Комбатантів, у званні «Генерального штабу полковник». Служив у Вермахті. У 1942 р. – підполковник, заступник начальника абвергрупи «102» (контррозвідка) при штабі 17-ї піхотної армії, приїздив до Ташані. У 1943 р. був членом штабу Українського визвольного війська у складі Вермахту. З 1945 р. проживав у Західній Німеччині. У 1954 р. виїхав до США, в м. Буффало. З 1965 р. проживав в м. Балтимор. Був головою Об'єднання бувших вояків Української Армії, мав звання Генерального штабу генерал-хорунжий Армії УНР. Нагороди: «Хрест Симона Петлюри», «Воєнний Хрест 1917–1957 рр.», «Хрест відродження».

Помер П. З. Самутін 1982 р. у місті Балтимор, штат Меріленд, похований на українському православному цвинтарі міста Саут-Банд-Брук, штат Нью-Джерсі.

Ідея створення та встановлення пам'ятного знаку на честь Самутіна Петра Зотовича виникла в автора в 2008 р. після ознайомлення з біографічними даними та послужним списком нашого славетного земляка. Поодинокі відомості про його діяльність у емігрантських та сучасних українських історичних дослідженнях, статті Самутіна в часописі «Вісті комбатанта», згадки про нього в карних справах отаманів Луценка та Чорного, а також віднайдення запису в метричній книзі Святотроїцької церкви с. Положаїв про народження майбутнього генерала, відкрили образ мужнього воїна, патріота, контррозвідника, зразкового старшину українського війська. Ідею підхопили однодумці, в першу чергу, дружина – Анжеліка Батечко¹, друзі й сусіди по кутку, де народився П. З. Самутін: Віталій та Вікторія Краснюки, Вадим та Тетяна Косинські, Вікторія Майковська, Микола та Наталія Козуби, Павло Ярош та інші.

Першим практичним кроком з увічнення пам'яті П. З. Самутіна було оприлюднення його біографії та нагородного листа у книзі

¹ За втілення задуму Анжеліку Батечко було пошановано медаллю Православної Церкви України «За жертвність і любов до України».

«Ташань. Історія та родовідна книга села Переяславського краю», що була надрукована в 2017 р.²

Навесні 2019 р. частину вулиці Житника, де народився Петро Зотович, було перейменовано на вулицю генерала Самутіна. Цю ідею підтримала Ташанська сільська рада на чолі з тодішнім головою Віктором Кужільним.

Наступним кроком меморіалізації постаті П. З. Самутіна стало виготовлення та встановлення пам'ятного знаку. Форму було обрано за аналогією з надгробком – у вигляді ордена «Хрест Симона Петлюри», нагороди, яка з 1932 р. надавалась усім учасникам вільних змагань.

На початку 2019 р. майстри-каменярі з м. Коростишева, за кресленнями Ю. Б. Коржова, почали роботи з виготовлення хреста з сірого граніту (висота – 2 м, ширина, 1,8 м). У серпні того ж року в с. Ташань розпочалися роботи з його встановлення. У листопаді пам'ятний знак зайняв своє місце на символічному кургані, у схил якого було вмонтовано гранітну дошку з написом «Борцям за волю України». Роботи з облаштування прилеглої території проводились до дня відкриття пам'ятника – 18 жовтня 2020 р.

О 13-ій годині в с. Ташані на вулиці генерала Самутіна розпочалися урочистості з нагоди відкриття пам'ятного знаку на честь П. З. Самутіна та пам'ятника Покрови Божої Матері. Було проведено урочисте богослужіння за участю п'яти священників Переяславської єпархії Православної церкви України. Ведучим заходу виступив учасник АТО Віталій Краснюк. Почесними гостями та промовцями були: ветерани війни за незалежність 2014–2020 рр., вояки 1-го батальйону Національної гвардії ім. генерала Кульчицького, 128-ї окремої гірсько-штурмової бригади, добровольчого батальйону «Айдар». Зокрема, на мітингу з нагоди відкриття пам'ятного знаку виступили заступник начальника Київського ліцею імені Івана Богуна полковник Євген Пікуль, автор проекту пам'ятника Юрій Коржов, голова Ташанської ОТГ Василь Вовчанівський, борець за незалежність Української держави дисидент Василь Овсієнко переяславські науковці Тарас Нагайко та Людмила Набок, двоюрідна

---

² Коржов Ю.Б. Ташань. Історія та родовідна книга села Переяславського краю. У 2-х томах. Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2017. (Серія: Краєзнавча бібліотека Переяславіщини; вип. 4). Т. 1. С. 80–85.

онука генерала Самутіна – Ганна Герасименко. З нагоди урочистої події присутніх вітали мистецькі колективи: ташанський – «Надія» та «Берегиня» з села Шняківки Ніжинського району, співачка Зоя Тимченко та бандуристка Людмила Білоус.

Реалізація цього задуму стала можливою завдяки фінансовій підтримці Анжеліки Батечко, Юрія Коржова, Віталія та Вікторії Краснюків, Вадима та Тетяни Косинських, Володимира та Людмили Севериненків. Суттєва допомога з встановлення пам'ятного знаку була надана Ніною Остапець, Миколою Козубом, Вікторією Майковською, Олександром Никончуком, Лідією Дороніною, Ярославом та Людмилою Зубиками, Павлом Ярошем, Василем Вовчанівським, Василем Кулішем та багатьма іншими небайдужими ташанцями.